

FRAMER
EBAINED

28 SEPT—
05 JAN
2020

CURATOR

Jo-Lene Ong

OPENING

27 september 2019
17:00

NL

ELSE-
VHERES

CURATOR

Jo-Lene Ong

KUNSTENAARS

Mehraneh Atashi

Milena Bonilla

Irene de Craen

Rumiko Hagiwara

Aram Lee

Arvo Leo

Natasha Papadopoulou

Thomas Swinkels

Remco Torenbosch

Sissel Marie Tonn

Marieke Zwart

Elsewheres Within Here is de eerste tentoonstelling in de nieuwe ruimte van Framer Framed. Na vijf jaar in Amsterdam-Noord gevestigd te zijn geweest, verhuisde Framer Framed onlangs naar de zuiveringshal van de voormalige Oostergasfabriek in Amsterdam-Oost. We zijn erg blij met deze mooie, nieuwe thuisbasis en zien uit naar deze eerste tentoonstelling en naar de vele tentoonstellingen en programma's die in de toekomst zullen volgen.

INTRODUCTIE

Framer Framed is zeer verheugd over haar mooie, nieuwe locatie in Amsterdam-Oost! Aan de Oranje-Vrijstaatkade zal de organisatie opnieuw invulling geven aan een programmering die 'lokaal' van aard is: we verbinden wereldwijde onderwerpen en gemeenschappen aan de lokale context. Voor iedere tentoonstelling wordt een externe curator uitgenodigd. Elke curator brengt haar of zijn eigen perspectief en kennis met zich mee en creëert vanuit die specifieke positie een uniek verhaal. Dit opent de ruimte voor een verscheidenheid aan stemmen, die zich verhouden tot verschillende contexten, onderwerpen en perspectieven. De projecten en tentoonstellingen zelf worden gekenmerkt door hun intersectionele en sociaalpolitieke aard.

Framer Framed wil aanzetten tot nadenken over het perspectief van historische vertellingen, over de verbreding van het kunsthistorisch discours en over actuele politieke ontwikkelingen. Centraal staat de vraag: 'Wie vertelt het verhaal en waarom?'. Het publieksprogramma biedt de mogelijkheid samen na te denken over wat voor kader, wat voor 'frame' wij, zowel bewust als onbewust, met ons meedragen. We nodigen graag iedereen uit om het kader dat aan een tentoonstelling ten grondslag ligt te bevragen en daar jouw eigen perspectief naast te plaatsen, om zo tot een dialoog te komen. Het samenbrengen van bezoekers en belanghebbenden staat hierbij centraal.

De nieuwe locatie van Framer Framed biedt nog meer mogelijkheden om samen te werken, publieks- en educatieprogramma's te ontwikkelen en een relevant tentoonstellingsprogramma neer te zetten.

Wij kijken ernaar uit!

Framer Framed team

Elsewheres Within Here verkent alle dingen die we verwelkomen, uitsluiten, of over het hoofd zien wanneer we de grenzen van ons ‘thuis’ bepalen—ons lichaam, huis en land. De tentoonstelling presenteert werk van elf kunstenaars. Hoewel zij allemaal in Nederland wonen, is ieder van hen ook verbonden aan plaatsen buiten Nederland, bijvoorbeeld door hun afkomst of denkwereld. De kunstwerken in de tentoonstelling omvatten verhalen over de dwalingen van planten, dieren, objecten en symbolen, in verschillende culturen en tijden, en te midden van onverwachte intimiteiten.

ELSEWHERE'S WITHIN HERE

door Jo-Lene Ong
Amsterdam, 2019

Home is Here, and There

Sinds ik twee jaar geleden vanuit Maleisië naar Nederland verhuisde, betekent het woord ‘thuis’ zowel het thuis waar ik vandaan kom als het thuis waar ik naar toe reisde. Het wordt gecompliceerder wanneer mensen me 'Maleis' noemen en ik moet uitleggen dat iemand zoals ik meestal 'Maleis-Chinees' genoemd wordt. Ik spreek echter vloeiend Maleis en dat betekent dat ik ook Bahasa Indonesia redelijk goed kan volgen. Het landschap, de economie en de cultuur van de twee plekken die ik “thuis” noem, kunnen niet verder van elkaar af staan. Maar hoe vaker ik spreek over Maleisië en Nederland—of het nu gaat over de koloniale geschiedenis, museumcollecties of lokale gerechten—hoe vaker ik mezelf dingen hoor uitleggen in relatie tot China, Indonesië, India, Suriname, Singapore, Zuidoost-Azië en Europa. Het is alsof het, om dingen hier te kunnen lokaliseren en vorm te kunnen geven, onvermijdelijk is om andere plekken, *elsewheres*, aan te halen, plekken waar dat “hier” zowel ver vanaf is als in verbinding mee staat.

In dezelfde herfst dat ik naar Nederland kwam, onthulde het Stedelijk Museum Amsterdam zijn nieuwe permanente tentoonstelling met iconische werken uit de collectie van 1800 tot nu: *STEDELJK BASE*. Deel 1 van deze tentoonstelling vertelt het verhaal van de Moderne kunst en overlapt qua tijd met de Nederlandse koloniale periode. Een experimenteel ontwerp van vrijstaande muren die kriskras in de ruimte staan opgesteld toonde verbindingen tussen verschillende kunstbewegingen en maatschappelijke thema's. Ondanks de overvloed aan tentoongestelde objecten en verhalen, werd ik niet door aanwezigheid maar juist door afwezigheid overweldigd. Ik voelde de afwezigheid van Batavia, de hoofdstad van voormalig Oost-Indië, door de Nederlanders vernoemd naar een historische regio in Nederland. Voor iemand die bekend is met Zuidoost-Aziatische

perspectieven op Moderne Indonesische kunst tijdens de koloniale periode, kon ik een netwerk van ontmoetingen, invloeden en samenwerkingen tussen Indonesië en Nederland zien opdoemen dat in de tentoonstelling *STEDELJK BASE* niet terug te vinden was.

Ik begon me af te vragen waar de andere, ‘onontdekte’ verhalen waren die ik niet kon zien—de vele andere plekken en geschiedenissen buiten Zuidoost-Azië waar de Nederlandse economie en cultuur mee verwickeld was, en is? Hoewel veel programma's in het Stedelijk de aandacht vestigen op verborgen geschiedenissen en gemarginaliseerde stemmen, biedt de collectietentoonstelling een uitdaging: de kanon van de Moderne kunst werd opgesteld in een tijd waarin het Euro-Amerikaanse, schijnbaar “universele”, perspectief centraal stond. Hoe dan ook vormt de vaste collectieopstelling van een museum de ruggengraat van zijn identiteit. Dit roept een aantal essentiële vragen op: ‘Wie mag het heden vastleggen, wie interpreteert het verleden en wie verbeeldt de toekomst?’. In het essay “*Stedelijk Museum: Home of Modernity*” (2012), dat werd gepubliceerd in een compendium met daarin reflecties op de collectie van het museum, merkt Jan Van Adrichem treffend op: “Als openbare instelling is het Stedelijk Museum betrokken bij het definiëren van de Nederlandse culturele identiteit. Het laat zien wat Nederlanders belangrijk vinden en wat zij koesteren op het gebied van moderne en hedendaagse beeldende kunst en ontwerp.”

Belonging to Land and Water, Becoming a Body of Water

De tentoonstelling *Elsewheres Within Here* verkent de dingen die we verwelkomen, uitsluiten, of over het hoofd zien wanneer we de grenzen vastleggen van hetgeen we ‘thuis’ noemen. Een thuis kan wezens of dingen bevatten, het is een plek om te wonen, een veilig toevluchtsoord, een comfortzone. De binnenkant en buitenkant van een thuis worden vaak beschreven in dualistische termen, zoals binnenland of buitenland, veilig of gevaarlijk, wenselijk of abject. De vraag of je je ergens thuis voelt of niet, is expliciet te vinden in de namen van overheidsinstanties zoals het Ministerie van Binnenlandse Zaken, het Ministerie van Buitenlandse Zaken, het Ministerie van Binnenlandse Veiligheid; veelal instanties die belast zijn met nationale veiligheid, het verdedigen van de landsgrenzen tegen bedreigingen en het bewaken van de openbare orde. Misschien is het dan toch geen toeval dat wanneer er, in de context van het patriarchale kapitalisme, gerefereerd wordt aan termen als thuisland, moederland en land—plekken die verdedigd moeten worden—vrouwelijke voornaamwoorden worden gebruikt, bijvoorbeeld: "Groot-Brittannië en haar verdwijnende rijk".

De tentoonstelling ontleent haar titel aan het veelgeprezen boek *Elsewhere, Within Here: Immigration, Refugeeism and the Boundary Event* (2012), geschreven door gerenommeerd filmmaker, feminist en postkoloniaal denker Trinh T. Minh-ha*. Aan de hand van reisverhalen die nationale grenzen overschrijden bespreekt Minh-ha steeds terugkerende en almaar urgenter wordende vragen zoals: ‘Wie is hier welkom?’ en ‘Wat betekent het om je buitengesloten te voelen in een land dat je ‘thuis’ noemt?’.

Hier kan het Maleise begrip ‘tanah-air’ van nut zijn. Het lijkt op het idee van thuisland, maar is tevens verbonden met het idee van land (tanah) en water (air), hetgeen een gevoel van thuis oproept dat zowel solide als vloeïend is. ‘Tanah-air’ kan niet letterlijk vertaald worden en betekent meer dan slechts een plaats van herkomst, het omvat een manier van zijn en handelen in de wereld, waar dingen niet alleen aan ons toebehoren, maar wij ook aan de dingen toebehoren.

Other Selves

Water stroomt door deze tentoonstelling als een verbindend medium dat verschillende werelden samenbrengt, en als een metafoor die ons uitdaagt om onszelf niet als geïsoleerde entiteiten te zien maar als waterige lichamen die tijd en ruimte doorkruisen. De elf kunstenaars in de tentoonstelling bieden diasporische en transnationale perspectieven, en hanteren wereldbeelden uit andere culturen, waaronder niet-menselijke perspectieven. In hun werk presenteren zij verhalen die de dwalingen van ‘huiselijke’ planten, dieren, objecten en symbolen volgen; zij infiltreren en zetten middels onverwachte intimiteiten begrensde posities tussen binnen en buiten op hun kop. De verhalen onthullen verborgen of ontkende gebruiken van schenken of afnemen, handel, uitbuiting, samenwerking of medeplichtigheid die het hier en nu met andere plaatsen vervlechten.

De kunstwerken in deze tentoonstelling zoeken op verschillende manieren de grenzen op van het zelf, van het hier en nu, en trachten die te verruimen. Ze zetten kritische vraagtekens bij comfortabele categorieën en de erfenis van veelvuldige veroveringstochten die tot doel hadden de wereld om ons heen te begrijpen en aan hun regels te onderwerpen. Om andere plekken in het hier, “elsewheres within here”, te vinden, hebben we geen coördinaten nodig, slechts een kompas dat ons op weg helpt naar het vinden van onze andere-zelven.

*De naam *Framer Framed* is ontleend aan het gelijknamige boek van Trinh T. Minh-ha.

BRONNEN

1. Jan Van Adrichem, “Stedelijk Museum: Home of Modernity” in *Stedelijk Collection Reflections: Reflections on the Collection of the Stedelijk Museum Amsterdam* (Amsterdam/Rotterdam: Stedelijk Museum Amsterdam en nai010 publishers, 2012)
2. Jo-Lene Ong, *Spectres of Batavia in the Stedelijk Museum Amsterdam* (ongepubliceerd)
3. Nana Adusei-Poku, “Of Borders and Limits of Visual Technologies” in *36 Short Stories* (Parijs: Bétonsalon en Beau-Artes de Paris, 2017)
4. Trinh T. Minh-ha, *Elsewhere, Within Here: Immigration, Refugees, and the Boundary Event* (New York: Routledge, 2010)
5. Astrida Neimanis, “Hydrofeminism, Or on Becoming a Body of Water” in *Undutiful Daughters: Mobilizing Future Concepts, Bodies and Subjectivities in Feminist Thought and Practice*, eds. Henriette Gunkel, Chrysanthi Nigianni en Fanny Söderbäck (New York: Palgrave Macmillan, 2012)
6. Uzma Rizvi, “Decolonization As Care” in *Slow Reader* (Amsterdam: Valiz, 2016)
7. Alessandra Pomarico, “Situating Us” in *Slow Reader* (Amsterdam: Valiz, 2016)
8. Rebecca Solnit, *A Field Guide to Getting Lost*, (New York: Viking, 2005)

De ideeën voor deze tentoonstelling komen deels voort uit gesprekken met Vivian Zihel, Yvonique Wellen, Monika Szewczyk, Giovanni Giaretta, Noa Giniger, De Onkruidenier, en alle deelnemende kunstenaars.

KUNSTENAARS / WERKEN

MEHRANEH ATASHI

(Teheran, Iran, 1980)

—
I never remember those lips again (2019)

Collages (Polaroidfoto's, lucht drogende klei, hout, pigment).

—
They become my eyes on your body (2019)

Collages (sticker 70 x 70 cm en 50 x 70 cm).

—
Where should I put the seeds emerging from my body (2019)

Audio, 2', 13" (tekst door Mehraneh Atashi, voice-over door Ivan Cheng).

In deze constellatie van werken, zien we Mehraneh Atashi's achtergrond in fotografie, haar interesse in de transformatie van levenskrachten en haar onderzoek naar symbolen en mythen terug. Vier foto's in lijsten die het midden houden tussen korrelige aarde en huid, laten close-ups zien van een menselijk lichaam en bloemen. Ernaast hangt een collage van negatieven—een verdraaiing en infiltratie van het menselijk lichaam—dat een gevoel van strijd oproept, van de wens om geaard te zijn en tegelijkertijd van aardse ketens bevrijd te worden. Atashi verkent de semiotiek van bloemen en tuinen in verschillende projecten. Al honderden jaren worden bloemen gebruikt om gevoelens van vreugde, verleiding, gebed of rouw te delen, vooral wanneer iets niet in woorden kan worden uitgedrukt. Bloemen zelf zijn geslachtsorganen, perken van bestuiving. De fotografische beelden roepen vragen op over de politieke kracht van de zogenaamde *gaze* en van het lichaam. Met het bijbehorende audiowerk, biedt deze installatie van Atashi een intiem

platform vanwaar de reflectie op de transmutaties van levenskrachten een hoge vlucht kunnen nemen.

BIOGRAFIE

Mehraneh Atashi woont en werkt in Amsterdam. Haar oeuvre bestaat uit assemblages, sculptuur, fotografie en video. Atashi onderzoekt de temporele relatie tussen het tijdsbesef van het individu en het tijdsbesef van de wereld, door haar eigen herinneringen, persoonlijke archieven en zelf-documentatie uit te lichten. Met een praktijk die het midden houdt tussen conceptualisme en materialiteit, beeldtaal en iconografie, verkent Atashi de mogelijkheid om onderdeel te worden van statische systemen, alsmede het idee van de *gaze*.

MILENA BONILLA

(Bogotá, Colombia, 1975)

—
An Enchanted Forest (2013-2014)

Mixed media, HD-video 9' 15".

De kunstenaar presenteert twee boeken die gaan over een betoverd bos in het voormalige Bohemer Woud, dat later werd onderverdeeld in het Duitse Nationaal Park Bayerischer Wald en het Tsjechische Nationaal Park Šumava. Het eerste boek vertelt en analyseert een ontdekking van een aantal wetenschappers die tussen 2002 en 2011 een groep edelherten in het bos volgden. Het bleek dat vrouwelijke edelherten uit beide landen de lijn waar ooit het IJzeren Gordijn stond, niet over gingen, terwijl de hekken in 1989 al werden weggehaald. Het tweede boek vertelt het verhaal van een geheime

Mehraneh Atashi – *They become my eyes on your body* (2019)

anarchistische groep, Ahornia, wiens leden zich in hetzelfde bos ophielden. Door middel van een plattegrond, een video en twee boekenslagen, traceert het werk de verbanden tussen vormen van territoriale en biologische controle, en het idee van vreedzaam verzet.

BIOGRAFIE

Milena Bonilla woont en werkt in Amsterdam. Haar artistieke praktijk manifesteert zich in installaties, video, performance, tekeningen, tekst, publieke interventies en fotografie. Bonilla is geïnteresseerd in de beelden die samenlevingen gebruiken om zichzelf te representeren en te consumeren. Bonilla verkent het idee van kennis als arbeid en natuur als

Milena Bonilla – *An Enchanted Forest* (2013-2014)

een door taal gekoloniseerde entiteit die op grote schaal door beelden geconsumeerd wordt.

IRENE DE CRAEN

(Voorburg, Nederland, 1980)

—

Undercurrents (Hoorn-Malacca)
(2018-2019)

Reeks van 10 aquarellen op papier,
23 x 31 cm.

Undercurrents (Hoorn-Malacca) is een reeks aquarellen, gebaseerd op kopieën van artefacten die gemaakt waren voor het History and Ethnography Museum in Malakka, Maleisië, en die nu te vinden zijn in de collectie van het Westfries Museum in Hoorn. Tussen 1641 en 1825 was de stad Malakka een strategische en economisch belangrijke handelspost voor de Verenigde Oost-Indische Compagnie (VOC) en Nederland. Het was de langste periode dat de stad in handen was van een buitenlandse macht en in de taal en de gebouwen

van het Malakka van vandaag zijn er nog steeds sporen van deze periode terug te vinden. Een voorbeeld is het Stadhuis op het Nederlandse plein in Malakka, dat in 1650 werd gebouwd en het stadhuis van Hoorn als voorbeeld nam. Bijna 350 jaar later, nu het oorspronkelijke stadhuis in Hoorn allang niet meer bestaat en het Stadhuis in Malakka een museum is geworden, beginnen de twee steden een 'culturele uitwisseling'. Met objecten uit de eigen museumcollectie, waaronder veel 17e-eeuwse objecten die verwijzen naar Nederlandse koloniale activiteiten, als beginpunt, voorziet het Westfries Museum in Hoorn het museum in Malakka van moderne kopieën die daar ingezet worden als educatief materiaal waarmee schoolkinderen in Maleisië meer kunnen leren over hun eigen geschiedenis.

BIOGRAFIE

Irene de Craen is een onafhankelijke schrijver, onderzoeker en curator in Amsterdam. Ze is oprichter van

Undercurrents, een onderzoeksplatform dat de relatie verkent tussen historische en hedendaagse stromen, van kolonialisme, handel en migratie tot de infrastructuur van en mobiliteit in het hedendaagse culturele veld.

RUMIKO HAGIWARA

(Gunma, Japan, 1979)

—

I want to be a shell (2019)

Installatie (MDF, acrylverf), tekening,
30 x 40 cm, en HD-video, 32'.

Toen Rumiko Hagiwara hoorde hoe het bekende Shell-logo zijn oorsprong vond in een ontmoeting met een simpele Japanse zeeschelp, besloot de kunstenaar de reis van de schelp te volgen. Het werk van Hagiwara belicht het feit dat de schelp, naarmate het logo moderner werd, haar schaduw verloor en van een welgevormde schelp tot een platte afbeelding transformeerde. Ironisch genoeg leerden Japanse kunstenaars schilderen in de Westerse stijl door juist schaduw aan te brengen in hun, tot dan toe, vlakke schilderijen. Tijdens Hagiwara's onderzoeksproces transformeerde *de* schelp naar *haar* schelp, en bevat deze haar persoonlijke reflecties over culturele (verkeerde) vertalingen, als een Japanse persoon die al jaren in Nederland woont. Uit haar verwarde en verwarrende pogingen om de schelp haar schaduw terug te geven, een schaduw die verloren ging in de golf van industrieel ontwerp, spreekt onze medeplichtigheid in de kapitalistische wereld waarin we leven en de zinloosheid om één vaste oorsprong te claimen.

BIOGRAFIE

Rumiko Hagiwara heeft een subtiele, conceptuele praktijk die vaak de vorm aanneemt van site-specific installaties, fotografie en video. In haar werk richt zij zich vooral op het vastleggen van acties en menselijke houdingen die de gebruikelijke gevoelens en het alledaagse leven ontstijgen. Hagiwara's minimale interventies refereren vaak aan herinneringen in ruimtes die gemakkelijk over het hoofd gezien kunnen worden. Rumiko Hagiwara woont en werkt sinds 2006 in Amsterdam.

ARAM LEE

(Seoul, Zuid-Korea, 1986)

—

A dissonance of landscapes (2019)

Film, HD, 19' 7".

Op een zomerse avond in Amsterdam verlieten tien 'landschappen' de donkere archieven van het Tropenmuseum en vonden zij hun weg naar de schaduwrijke uithoeken van de stad. Tien performers, met elk een schilderij van een winterlandschap onder hun arm, varen op een wankel boot vanaf het IJ naar de zee. Hoewel de landschappen door Kantonese schilders op canvas werden gezet en aan de regio worden toegeschreven, komt de verbeelding die in de schilderijen terug te vinden is voort uit een uitwisseling tussen Nederlandse en Kantonesse kunstenaars in de 19e-eeuw. De landschappen die de schilderijen verbeelden bestaan niet echt, maar bevatten aspecten van de twee gebieden die samengevoegd één heterogeen tafereel vormen. In de film wordt dit historische verhaal opnieuw

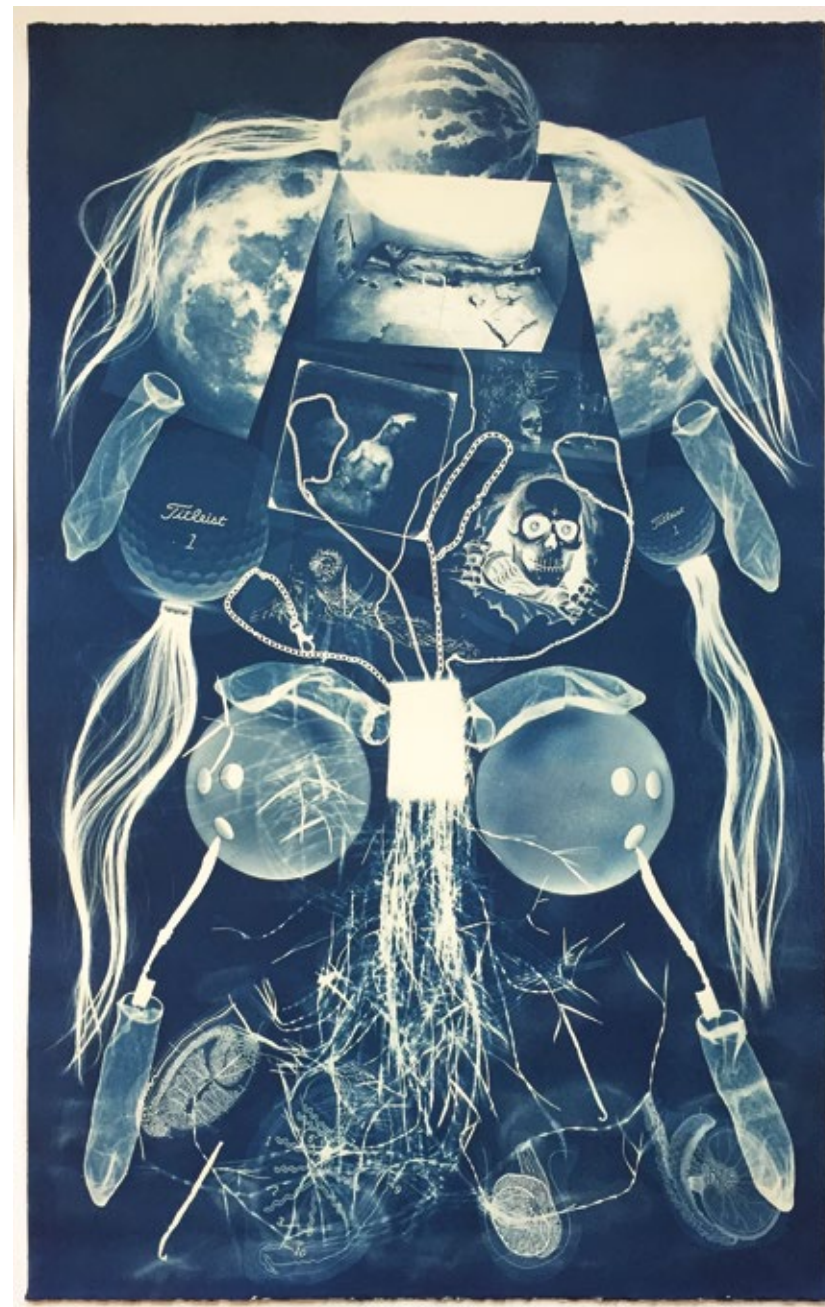

Irene de Craen - *Undercurrents (Hoorn-Malacca)* (2018-2019)

Boven: Rumiko Hagiwara - *I want to be a shell* (2019)

Onder: Aram Lee - *A dissonance of landscapes* (2019)

Arvo Leo - *History of Balls* (2018)

Arvo Leo – *Blue House* (2018) | Photo: Maarten Van Haaff

uitgebeeld, dit keer op slingerende wateren en met flakkerende verlichting, tussen beweging en stilte. Het werk roept vragen op over wie culturele autoriteit bezit wanneer het gaat om de weergave van geschiedenissen die hun ontstaan te danken hebben aan diaspora en uitwisseling.

BIOGRAFIE

Aram Lee woont en werkt in Amsterdam. In haar kunstpraktijk interpreteert en hergebruikt Lee de materie van instituten. Vanuit een kritische benadering onderzoekt en verbindt zij de zwevende reeksen van een object met de tijdlijn van statische dingen. Door machtsstructuren te verschuiven, geven Lee's performatieve interventies en video-installaties opnieuw vorm aan de trajecten van objecten en beelden als complexe sociopolitieke systemen.

ARVO LEO

(Aotearoa, Nieuw-Zeeland, 1981)

—

Blue House (2018)

Bioscoop gemaakt van hout en papieren cyanotypen, 570 x 326 x 310 cm.

—

The Orchids/ Had the Look of Flowers That Are Looked At (2018)

HD-video en audio, 15' (soundtrack door Paolo Thorsen-Nagel).

—

History of Balls (2018)

Papieren cyanotype, 130 x 81 cm.

Dit jaar bouwde kunstenaar Arvo Leo een bioscoop, *Blue House* genaamd. Inspiratie voor deze installatie vond Leo in bekende ontwerpen van

plantenkassen en in de majestueuze schilderijen van Giotto in de Scrovegni-kapel in Padua, Italië. De "huid" van het blauwe huis bestaat uit bijna honderd papieren cyanotypen die elk een zelfportret van een orchidee bevatten. In de selfies poseren de orchideeën vaak met andere planten, zeedieren, hemelsymbolen en met menselijke objecten en afval uit het huis en atelier van de kunstenaar. De beelden drijven de spot met onze consumptieverslaving en onze afhankelijkheid van apparaten, tegelijkertijd onthullen de selfies dat de planten duidelijk weten wat afbeeldingen zijn en hoe die geconstrueerd worden. In het blauwe huis wordt Leo's film *The Orchids/ Had the Look of Flowers That Are Looked At* vertoond; een animatiefilm die een groep orchideeën volgt terwijl zij in zijn atelier dingen vernielen, selfies maken, een begrafenis bijwonen, etc. Terwijl het aan de ene kant lijkt alsof de planten simpelweg met elkaar spelen en plezier hebben, kunnen hun activiteiten ook als een vorm van verzet worden opgevat; alsof zij protesteren tegen het feit dat zij tegen hun wil als "huisplant" worden vastgehouden.

BIOGRAFIE

Arvo Leo is een Canadese kunstenaar en filmmaker die in Nederland woont en werkt. Leo maakt interactieve kunstwerken, sculpturen en absurdistische films met een open einde. In zijn site-specific werk maakt hij gebruik van natuurlijke elementen zoals planten, zeedieren, hemelsymbolen en door de mens gemaakte materialen en objecten. Door landschappen, levende en levenloze objecten te vertalen naar bewegende beelden, bevraagt Leo de relatie tussen het dagelijks leven

en niet-menselijke werelden. Deze concepten combineert hij in speelse en absurdistische verhalen en verrassende uitwisselingen.

NATASHA PAPADOPOULOU

(Thessaloniki, Griekenland, 1975)

—

Tension in the Tenses (2019)

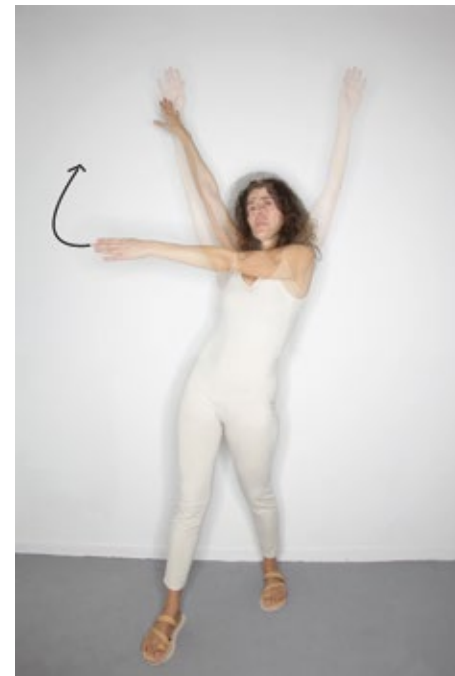
Interactieve installatie.

"Ze hoorde een zoemend geluid in haar rechteroor, klopte dat? Of was het links? Bestaat ze al in het verleden of is ze nog steeds in het nu? Ze werd afgeleid door het geluid van een mug. Soms heb je slechts één lang geluid nodig om te beseffen dat het heden onophoudelijk is."

Het werk *Tension in the Tenses* nodigt bezoekers uit om terug in de tijd te gaan, de toekomst te betreden of om de tijd heen te stappen. Twaalf paar reflexologie-sandalen, met elk een werkwoord uit de Engelse taal, staan opgesteld naast een gids met daarin bewegingsoefeningen. De oefeningen masseren ons door de tijd heen, gemineraliseerd door taal—uit een eeuwig perfect verleden, naar een toekomst die nooit eenvoudig is.

BIOGRAFIE

Natasha Papadopoulou woont en werkt in Amsterdam en Athene. In haar kunstpraktijk creëert zij performances en participatieve situaties. In haar sociale interventies en verbale associaties, geeft zij de taal en de pedagogische methoden van de wellness industrie een nieuwe toepassing. Papadopoulou zoekt naar

Natasha Papadopoulou – *Tension in the Tenses* (2019)

plekken waar haar artistieke praktijk de hedendaagse wereld op nieuwe manieren kan interpreteren.

THOMAS SWINKELS

(Tilburg, Nederland, 1988)

—

s m n (2019)

2-print installatie (thermisch papier, filmoplast tape, metaal, hout), elk 200 x 350 cm.

—

I feel like I wanna be (2019)

Installatie (thermische camera, autobatterij, smart Phone, transformer, oplader, kabels), verschillende afmetingen.

Thomas Swinkels - *s m n* (2019) | Foto: GJ. van Rooi

Deze twee werken zijn verenigd vanwege de gelijktijdige registratie en afwezigheid van warmte. *s m n* bestaat uit grote thermische afdrukken van foto's van de Nijlgans. Nijlganzen zijn te vinden in Amsterdamse parken en worden als een invasieve diersoort beschouwd. Veel van deze zogenaamde 'invasieve exoten' getuigen van veranderende smaken en waardesystemen in de samenleving en van de commodificatie van planten en dieren. De afdruckmethode die hier wordt gebruikt komt voort uit een langdurig experiment van de kunstenaar met een kassabonprinter. De afbeeldingen worden zover opgeschaald dat de printer bijna oververhit raakt en niet meer werkt, en het thermisch papier verslechtert vanwege een gevoeligheid voor licht en hitte. Met het opzoeken van de grenzen van deze technologie, komen poëtische beelden tevoorschijn die op hun beurt de grens van documentatie en geheugen laten zien. Een smart Phone toont een livestream van beelden gemaakt door een thermische camera die zich in de tentoonstellingsruimte bevindt. Dit D.I.Y-circuit van *I feel like I wanna be*, leidt de blik terug naar de kijker—de aanwezigheid van leven wordt geregistreerd maar verschijnt als straling die te amorf is om vast te leggen.

BIOGRAFIE

Thomas Swinkels woont en werkt in Amsterdam en Tilburg. Om antwoorden te vinden op onweerlegbare vragen, maakt Swinkels gebruik van verschillende benaderingen die o.a. hun vorm vinden in sculpturen van gevonden objecten, thermische afdrukken

en onderwatervideo's opgenomen door een drone. Veranderlijkheid is een belangrijk gegeven binnen de dynamiek van zijn kunst, waarin concepten als herinnering centraal staan, alsmede de mogelijkheden en grenzen van documentatie. Swinkels is medeorganisator van Root Canal, een ruimte gerund door kunstenaars in Amsterdam.

REMCO TORENBOSCH

(Nederland, 1982)

—

Baru 1000 Gh/s SHA-256 ASIC Miner (2014)
Crypto-miner, 44 x 42 x 18 cm.

—

96190400 HLCUSS5151006468 (2017),
96190400 HLCUSS5151006469 (2017),
96190400 HLCUSS5151006470 (2017),
96190400 HLCUSS5151006471 (2017)
Rubber, 410 x 80 x 1 cm, 400 x 80 x 1 cm, 200 x 100 x 1 cm, 170 x 100 x 1 cm
(distributie door BHP Billiton Jakarta Indonesia, verschepping door Hapag-Lloyd Hamburg, Duitsland), Unique.

—

Bill of Lading documents (Hapag-Lloyd) (2017)

Print op papier, elk 29,7 x 21 cm.

Deze werken komen voort uit Remco Torenbosch's onderzoek naar twee prominente bedrijven die tijdens de Nederlandse koloniale periode in Nederlands-Indië werden opgericht en die een belangrijke rol spelen in de hedendaagse gedigitaliseerde economie, namelijk: het tin mijnbouwbedrijf BHP Billiton (opgericht in 1852), en de natuurlijke rubberproducent NV Rubber Cultuur Maatschappij Amsterdam (opgericht in 1856).

Baru 1000 Gh/s SHA-256 ASIC Miner (2014) is een crypto-mining computer die werd geproduceerd in Jakarta, Indonesië. Crypto-mining verzamelt virtuele cryptocurrency (bitcoins), maar is qua hardware afhankelijk van de fysieke ontginning van 'conflictmineralen' zoals tin (cassiterite). 96190400 HLCUSS5151006468, 96190400 HLCUSS5151006469, 96190400 HLCUSS5151006470, 96190400 HLCUSS5151006471 (2017) maken deel uit van een verzameling rubberen matten die worden gebruikt voor de geluidsisolatie van offshore- en diepzeemijnbouw van tin, eerder toegepast door het mijnbedrijf BHP Billiton. De matten zijn, via de Rubber Cultuur Maatschappij Amsterdam, gekoppeld aan een trans-Atlantische telegraafkabel, die gezien kan worden als de historische voorloper van de onderzeese glasvezelkabel. Zowel de crypto-mining-computer als de rubberen matten bevatten een paradox, namelijk het feit dat een gedematerialiseerde en digitale wereld compleet afhankelijk is van materie afkomstig uit de fysieke wereld, met fysieke arbeid als kern. Het verbinden van deze onzichtbare, kapitalistische geschiedenissen, brengt een nieuwe manier van contextualisering voort, niet alleen van de objecten zelf, maar ook van de oorspronkelijke omstandigheden van hun productie, gebruik en verspreiding.

Walstraat, Wall Street (2018)

Surveillance video-opname (night vision), HD-video, 57' 55".

Walstraat, Wall Street (2018)

is een videoregistratie van een bewakingscamera met night vision, die

werd opgenomen door een voormalige beveiligingsmedewerker van het Wall Street-beveiligingsprogramma: een task force die door particulieren en de New York Police Department (NYPD) werd opgericht na de aanslagen op het World Trade Center op 11 september 2001. Het doel was bescherming te bieden aan de New York Stock Exchange (NYSE) en andere financiële bedrijven op Wall Street.

Wall Street werd gebouwd in de 17e-eeuw en werd vernoemd naar een 'wal', het Nederlandse woord voor een verdedigingsmuur. De muur moest de Nederlandse nederzetting beschermen tegen de oorspronkelijke bewoners (Native Americans) en niet-Nederlandse kolonisten, en vormde tevens een afscheiding van het deel van Manhattan dat later bekend werd als het financiële district.

Walstraat, Wall Street belicht het verband tussen de historische verdediging en de huidige beveiliging van Wall Street. De met de hand gefilmde videoregistratie biedt een persoonlijke en tegelijkertijd afstandelijke, forensische blik op de materialiteit van een onderbelicht deel van de geschiedenis van het Westerse financiële systeem; waarin kapitaal met alle mogelijke middelen wordt beschermd.

BIOGRAFIE

Remco Torenbosch onderzoekt de sociaaleconomische en politieke krachten die een onzichtbare maar grote invloed hebben op ons dagelijkse leven. In zijn kunstpraktijk verkent Torenbosch een breed scala aan thema's, waaronder de complexe dynamiek van arbeid,

Boven: Remco Torenbosch - 96190400 HLCUSS5151006470 (2017) | Foto: GJ. van Rooi

Onder: Remco Torenbosch - *Walstraat, Wall Street* (2018) | Foto: GJ. van Rooi

Sissel Marie Tonn - *Water-thieves and Time-givers* (2019)

waardebepaling, speculatie en eigendom. Zijn meest recente werk gaat over de macht van particuliere bedrijven die hulpbronnen als water, huisvesting en elektriciteit beheren, bronnen die van essentieel belang zijn voor de mensheid, hetgeen vragen oproept over kwesties omtrent eigendom en toegankelijkheid.

SISSEL MARIE TONN

(Kopenhagen, Denemarken, 1986)

—

Becoming Escargotapien (2018)

Installatie (textiel, hout, 3D-print met bone-conducting technologie) met audio, 12', (3D-ontwerp door Studio Ricky van Broekhoeven, verteld door Siobhán McAuley).

Zo'n 550 miljoen jaar geleden, toen de oceanen plotseling mineraliseerden, begonnen de zachte organismen van deze oude wateren een ruggenmerg en exoskelet te ontwikkelen. In ons lichaam zijn nog steeds sporen te vinden van dit gedeelde verleden.

Becoming Escargotapien is een soort 'deep time-verhaal' dat onderzoekt hoe deze ontwikkeling de weg vrijwaarde voor het gebruik van parelmoer als materiaal voor de reconstructie van menselijke botten. Het *interspecies*-organisme van de Escargotapien neemt ons mee op een kosmische reis en daagt ons uit na te denken over de grenzen van ons zijn: waar eindigt ons lichaam en waar begint onze omgeving?

—

Water-thieves and Time-givers (2019)

Installatie (kussens, clepsydra, keramische geluidsapparaten) met audio. Met steun van het AFK en Stroom Den Haag.

Water is het medium dat ons lichaam over enorme tijdschalen met de wereld verbindt. Chemische stoffen zoals perfluorooctaanzuur (PFOA) zijn echter hydrofoob, wat betekent dat ze bestand zijn tegen inherente eigenschappen van water, zoals herverdeling en verdunning. Bovendien breekt PFOA in het milieu niet af. In Sliedrecht hebben bewoners het advies gekregen om de groenten die zij telen niet te eten, omdat PFOA vanuit een nabijgelegen teflonfabriek in het lokale grondwater is geëkt.

De kunstenaar oogstte de groenten en transformeerde hun as in een keramisch glazuur dat gebruikt wordt voor een op water aangedreven klok. Dit apparaat (in het Grieks ook wel een *clepsydra* genoemd, hetgeen letterlijk 'waterdief' betekent) werd in de Griekse oudheid gebruikt om de spreektijd van een verdachte in de rechtbank van de openbare agora te timen. Bezoekers worden uitgenodigd om plaats te nemen in de agora in deze installatie en te luisteren naar een verhaal over hoe PFOA de natuurlijke waterige verbindingen in deze wereld steelt en onze beleving van tijd verandert. In de agora zullen tevens drie openbare evenementen worden georganiseerd waarbij de problemen van PFOA besproken worden.

BIOGRAFIE

Sissel Marie Tonn woont en werkt in Den Haag. In haar praktijk verkent zij de relatie tussen mensen en hun omgeving; hoe nemen mensen hun omgeving waar, hoe verhouden zij zich tot elkaar, en hoe staan zij in verbinding? Tonn maakt draagbare, sculpturale en performatieve objecten die de belichaming van waarneming en aandacht ondervragen, en het

publiek uitnodigen tot directe interactie. De objecten belichten bovendien de invloed die onze biologische en culturele omstandigheden—denk aan artefacten, kennis of architectuur—hebben op de manier waarop we onze omgeving waarnemen en ervaren.

MARIEKE ZWART

(Nijmegen, Nederland, 1987)

—

Interview (2018)

HD-video stereogeluid, 6' 44".

—

Doorzonwoning (2018)

Schaalmodel 60% (hout).

—

Taman Mini (Indonesia 1979) (2018)

Diaprojectie.

Eigendom van Toon Segers.

Toen Marieke Zwart in 2016 aan een reeks portretten van verpleegkundigen werkte, ontmoette zij Toon Segers, een 94-jarige Indische oorlogsveteraan en een patiënt van een van de verpleegkundigen. Segers liet haar de verkleurde, roze dia's zien van zijn reis naar Indonesië in 1979, dertig jaar nadat hij daar met het leger geplaatst was. Het roze, surrealistische licht valt door de ramen van zijn doorzonwoning op een gewone, Nederlandse straat: een theatrale kijkdoos.

De installatie is een schaalmodel (60%) van een van de traditionele Nederlandse huizen ontworpen door architect Willem Wissing, die na de Tweede Wereldoorlog werden gebouwd aan de hand van blauwdrukken uit 1947. Het ontwerp, met grote ramen aan de voor- en achterkant van het huis, was bedoeld om de samenleving 'transpanter'

te maken. 1947 was tevens het jaar dat het Nederlandse leger met geweld reageerde op de Indonesische vrijheidsstrijd.

Voor het werk *Interview* nodigde Zwart Segers uit om in het gereconstrueerde huis over zijn herinneringen en dromen te vertellen, en het beeld te delen van die tijd en plek in een ver verleden, maar in plaats daarvan staan we oog in oog met zijn zwijgen.

BIOGRAFIE

Marieke Zwart woont en werkt in Amsterdam. In haar artistieke praktijk werkt zij met tekeningen en video's. Zwart is geïnteresseerd in maatschappelijke definities van emancipatie en onafhankelijkheid, het Nederlandse koloniale verleden en persoonlijke verhalen. In haar werk verkent zij ruimtes voor contact en conflict, die vaak ontstaan vanuit samenwerkingen, bijvoorbeeld met psychiatrische patiënten en zorgverleners. Zwart was tevens gastdocent op verschillende kunstacademies en organiseert summer school-programma's voor jonge kunstenaars.

Marieke Zwart - *Taman Mini (Indonesia 1979)* (2018) | Foto: Toon Segers

---

OVER DE CURATOR VAN *ELSEWHERE'S WITHIN HERE*

Jo-Lene Ong (Ipoh, Maleisië, 1981) is onafhankelijk curator en geïnteresseerd in kwesties omtrent 'invloed' en 'transmissie'. Ze is De Appel Curatorial Research Fellow 2018-19, co-curator beeldende kunst en theorie voor *Other Futures 2020* en mederedacteur van een nieuw boek over 'context responsive' kunstinitiatieven.

Ong's langdurige onderzoek *Spectres of Batavia in the Stedelijk Museum Amsterdam* richt zich op de netwerken van ontmoetingen, invloeden en samenwerkingen tussen Indonesië en Nederland aan de randen van de permanente collectiepresentatie van het Stedelijk Museum. Ze heeft een achtergrond in business management en begon als curator in Kuala Lumpur op het snijvlak van sociaal activisme en kunst. Jo-Lene Ong woont en werkt in Amsterdam.

COLOFON

TEKST EN EINDREDACTIE

Betul Ellialtioglu
Jo-Lene Ong
Nina Vaessen
De deelnemende kunstenaars

VERTALING

Sanne Oorthuizen
Nina Vaessen

ONTWERP

Studio Montero

FRAMER FRAMED TEAM

Cas Bool
Betul Ellialtioglu
Jean Medina
Merel Overgaag
Josien Pieterse
Kim Schuiten
Nayera Shalaby
Annosh Urbanke
Nina Vaessen
Yvonique Wellen
Yating Yu

Dank aan alle vrijwilligers.

ADRES

Framer Framed
Oranje-Vrijstaatkade 71
1093 KS Amsterdam

OPEN

di – vrij: 12:00 – 19:00
za – zon: 11:00 – 18:00

CONTACT

press@framerframed.nl
framerframed.nl

VOLG ONS

   /framerframed